

УДК 347.77:631/527-057(4)“2011/2015”

Якубенко Н. Б.

*Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Генерала Родимцева, 15,
м. Київ, 03041, Україна, e-mail: nataliya.yakubenko@gmail.com*

ТЕНДЕНЦІЇ ОХОРОНИ ПРАВ СЕЛЕКЦІОНЕРА В КРАЇНАХ ЄС (2011–2015 РР.)

Станом на початок 2017 року до країн-членів Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин (далі – UPOV), які одночасно є країнами Європейського Союзу, належать: Австрія, Бельгія, Болгарія, Великобританія, Данія, Естонія, Ірландія, Іспанія, Італія, Латвія, Литва, Нідерланди, Німеччина, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Фінляндія, Франція, Хорватія, Чехія та Швеція. Водночас, за результатами референдуму щодо Виходу Великої Британії з ЄС у 2016 р. у березні 2017 р. розпочато процес виходу з ЄС («*Brexit*» (укр. Брекзит). Так як процес Брекзиту триває, у даному контексті аналізу розглядаємо Великобританію як частину ЄС.

Існує дві площини охорони прав селекціонера в ЄС: з одного боку на рівні країни-члена ЄС окремо (національний рівень охорони) та на рівні ЄС в цілому (рівень охорони Спільноти). Право охорони на національному рівні припиняється у разі набуття права на сорт на рівні Спільноти.

У розрізі країн щодо кількості сортів, що охороняються, протягом 2011–2015 рр. спостерігались наступні тенденції: Австрія – зменшення (від 67 до 27 сортів), Бельгія – зменшення (від 147 до 65), Болгарія – незначне зменшення (від 424 до 383), Великобританія – незначне зменшення (від 1299 до 1167), Данія – зменшення (від 247 до 127), Естонія – незначне зменшення (від 97 до 82), Ірландія – зменшення (від 71 до 65), Іспанія – незначне збільшення (від 325 до 367), Італія – зменшення (від 1177 до 950), Латвія – незначне збільшення (від 210 до 280), Литва – незначне збільшення (від 32 до 70), Нідерланди – значне збільшення (від 5834 до 7719), Німеччина – незначне зменшення (від 1927 до 1545), Польща – стала (від 1280 до 1128), Румунія – незначне збільшення (від 239 до 321), Словаччина – незначне збільшення (від 384 до 416), Словенія – зменшення (від 23 до 14), Угорщина – зменшення (від 250 до 145), Фінляндія – незначне збільшення (від 154 до 185), Франція – незначне зменшення (від 1509 до 1102), Хорватія – збільшення (від 0 до 49), Чехія – незначне зменшення (від 868 до 725), Швеція – незначне зменшення (від 178 до 158) та ЄС – значне збільшення (від 18899 до 23771).

У розрізі країн щодо кількості поданих заявок на сорти національної та іноземної селекції протягом 2011–2015 рр. спостерігались наступні тенденції: Австрія, Бельгія – умовна відсутність, Болгарія – повна відсутність іноземних, зменшення національних (від 30 до 16 заявок), Великобританія – паритет національних до іноземних, тенденція до зменшення обох (від 49 до 20), Данія – незначне домінування іноземної та тенденція до повної відсутності обох (від 15 до 1), Естонія – незначне домінування іноземної та значне зменшення обох (від 12 до 7), Ірландія – тенденція до тотальної відсутності

та паритет національних до іноземних (від 3 до 2), Іспанія – домінування та тенденція до незначного зменшення національних (від 56 до 51), незначне збільшення іноземних (від 5 до 17), Італія – домінування та тенденція до незначного зменшення національних (від 6 до 4), тенденція до тотальної відсутності іноземних (від 2 до 5), Латвія – тотальне домінування та сталість національних (біля 6), тотальна відсутність іноземних, Литва – незначне збільшення національних (від 1 до 8) та незначне зменшення (від 8 до 3), Нідерланди – тотальне домінування національних, незначне збільшення (від 535 до 678), стала іноземних (від 129 до 121), Німеччина – домінування національних, тенденція до зменшення (від 95 до 49) та стала іноземних (від 10 до 17); Польща – домінування та незначне зростання національних (від 47 до 66), непостійна та стала іноземних (від 23 до 31), Румунія – домінування та стала національних (від 28 до 25), зменшення іноземних (від 7 до 2), Словаччина – незначне домінування національних над іноземними, незначна тенденція до збільшення (від 10 до 16), незначна тенденція до зменшення іноземної (від 6 до 3), Словенія – тенденція до повної відсутності національних (від 3 до 0), відсутність іноземних, Угорщина – сталість національних (біля 26), тенденція до тотальної відсутності іноземних (від 5 до 0), Фінляндія – незначне домінування та збільшення національних (від 5 до 10), зменшення іноземних (від 5 до 30), Франція – значне домінування національних та незначне їх збільшення (від 96 до 108), незначне зменшення іноземних (від 13 до 11), Хорватія – тенденція до зменшення національних (від 32 до 7), тотальна відсутність іноземних, Чехія – домінування та тенденція до зменшення національних (від 31 до 68), стала іноземних (від 11 до 12), Швеція – тенденція до повної відсутності як національних, так і іноземних (від 19 до 1) та ЄС – стала та домінування європейських над іншими (біля 2420), тенденція до незначного зменшення (від 781 до 691).

У наведеному вище відсутні дані щодо сортів Ісландії у зв'язку з тим, що територія Ісландії належить до екорегіону ісландських бореальних лісів та альпійських луків із незначною площею орних земель, а близько три чверті якої позбавлено рослинності взагалі. У Хорватії тенденції пов'язані з приєднанням до ЄС у 2013 р.

Відповідно до проаналізованих статистичних даних UPOV за 2011–2015 рр. чітко помітна тенденція зменшення кількості сортів, які охороняються, та на які подаються заявки до країн ЄС, та, навпаки, – збільшенню у рамках ЄС. Це пов'язано з тенденцією глобалізації та використанням селекціонерами можливості отримання правової охорони на рівні ЄС в цілому, а не національному рівні окремих країн ЄС зокрема. Також важливими є особливості аграрного сектору та національної селекції, розміру країни та її географічного розташування, системи реєстрації сортів, наскільки давно країна приєдналась до ЄС.

До країн, які не охоплені цією тенденцією належать Нідерланди. Це пов'язано із загальносвітовою тенденцією збільшення кількості створених сортів та гібридів декоративних рослин, новими трендами та потребами ринку. Важливим фактором є також, що експертний орган Нідерландів є

європейським центром експертизи декоративних рослин. Сорти, на які подано заявку на правову охорону в ЄС, в основному, проходять експертизу в експертному органі Нідерландів. Ця країна є світовим лідером у селекції, виробництві та міжнародній торгівлі декоративними рослинами. Експорт із Нідерландів декоративних рослин (зрізаних квітів) здійснюється до багатьох країн світу. Нідерланди – загальновідомий центр тюльпанів, орхідей та багатьох рослин у горщиках. Перевага для селекціонерів реєстрації на національному рівні пов'язана з нижчою її вартістю в Нідерландах у порівнянні з ЄС.